

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 4.5.2007
COM(2007) 234 végleges

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

a mosó- és tisztítoszerekről szóló, 2004. március 31-i 648/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 16. cikke értelmében, a foszfátok használatáról

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

a mosó- és tisztítószerokról szóló, 2004. március 31-i 648/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 16. cikke értelmében, a foszfátok használatáról

(EGT-vonatkozású szöveg)

1. BEVEZETÉS

A mosó- és tisztítószerokról szóló 648/2004/EK rendelet¹ 16. cikke szerint: „A Bizottság 2007. április 8-ig értékelést végez, jelentést nyújt be és indokolt esetben jogalkotási javaslatot terjeszt be a foszfátok használatával kapcsolatban, azok fokozatos kivonása vagy meghatározott alkalmazásokra történő korlátozása céljából.”

1.1. Foszfátok a mosó- és tisztítószerekben

A háztartási és ipari mosó- és tisztítószer egyik legelterjedtebb és legnagyobb részarányú összetevői a foszfátok. Ezek funkciója, hogy csökkentve a víz keménységét erősítsék a mosó- és tisztítószer tisztító hatását. A leggyakrabban használt foszfátfajta az STPP (azaz nátrium-tripolifoszfát, Na₅P₃O₁₀, CAS-szám: 7758-29-4, EINECS-szám: 231-838-7). Az STPP a mosó- és tisztítószer hatóanyagaként általában a következő funkciókat látja el:

- a keménységet okozó sók hatékonyan elkülönítése (és oldatban tartása),
- a szálakra lerakódó anyagok eltávolítása, illetve a lerakódás megakadályozása,
- a mosási folyamat elősegítése,
- hordozóanyag a mosó- és tisztítószer más összetevői számára.

A foszfáttartalmú mosó- és tisztítószer éves fogyasztása az EU 25 tagállamában mintegy 1,8 millió tonna, ami közelítőleg 110 000 tonna foszfáttartalmat jelent. Ennek 90–95%-át a háztartási mosó- és mosogatószer adják. Összehasonlításként: a trágyában lévő foszfátok évente körülbelül 1,25 millió tonna foszfornak megfelelő mennyiséget jelentenek.

A mosó- és tisztítószerekben használt STPP-vel kapcsolatban nem merültek fel káros egészségi hatások miatti aggályok. A legújabb tudományos adatok² szerint az STPP-nek lenyelés vagy bőrön át történő felvétel esetén nagyon kicsi az akut toxicitása, és nem voltak megfigyelhető mutagén vagy genotoxikus hatások sem.

A foszfátok alapvető tápanyagok, mint azt a műtrágyákban való használatuk is jelzi. A foszfátok mosó- és tisztítószerekben való használatával a legfőbb probléma, hogy a vízi környezetbe túl sok tápanyag kerül velük, ami miatt eutrofizáció léphet fel.

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 648/2004/EK rendelete a mosó- és tisztítószerokról, HL L 104., 2004.4.8., 1. o.

² „Sodium Tripolyphosphate (STPP) CAS: 7758-29-4 Human & Environmental Risk Assessment on ingredients of European household cleaning products” (Nátrium-tripolifoszfát (STPP), CAS-szám: 7758-29-4: Az embert és a környezetet érintő kockázatok értékelése az európai háztartási tisztítószer összetevői tekintetében), HERA (2003).

Az eutrofizáció definíció szerint: „*tápanyagoknak, különösen nitrogén-, illetve foszforvegyületeknek a vízben való feldúsulása, ami algák és magasabb rendű növények növekedésének felgyorsulását okozza, és ezzel a biológiai egyensúly megbomlásához, és a szóban forgó víz minőségének romlásához vezet*”³.

Az eutrofizáció komplex jelenség, amelyben ha nem is mindig, de gyakran a foszfátok játszák a legfontosabb szerepet. Az STTP eutrofizációnövelő szerepe miatti egyre nagyobb aggodalom hatására számos országban elkezdtek átállni a foszfátmentes mosószerre. Az 1. táblázat (melléklet) tartalmazza a foszfátmentes mosó- és tisztítószer jelenlegi piaci részesedését az EU 25 országában. A mosó- és tisztítószer főleg szennyvíztisztítókön keresztül kerülnek ki a vizekbe. A vízi környezetbe belépő, mosó- és tisztítószerből származó STTP részaránya tagállamonként jelentősen változik az EU-ban, a szennyvíz III. fokozatú tisztításának elterjedtségétől függően. A III. fokozatú tisztítás költséges, és nincs is előírva az összes kibocsátott szennyvízfajtára (különösen a kisebb településeken hiányzik a megfelelő tisztítás). A mezőgazdasági területekre kijuttatott trágyából származó foszfátot nagyrészt felveszik a növények, de van egy része, amit a csapadék belemos a felszíni vizekbe. A foszfor harmadik forrása az emberi anyagcsere terméke.

A mosószerknél az STTP legfontosabb alternatívái, több mint 60%-os piaci részesedéssel, a zeolitok (főleg az A-típusú zeolit), amelyeket azonban egyre nagyobb mennyiségű más összetevővel együtt használnak, mint például társhatóanyagokkal és fehérítőszerrel.

A mosogatószerek továbbra is főleg foszfátalapúak. A foszfátmentes mosószer bevezetésével a mosogatószerek részaránya a mosó- és tisztítószerből származó összes foszfát-kibocsátásra vonatkoztatva mintegy 25%-ra emelkedett.

1.2. Az eutrofizációra vonatkozó közösségi jog

Több közösségi irányelvnek van olyan hatása, amely korlátozza a tápanyagok koncentrációját a felszíni vizekben, ezáltal segítve az eutrofizáció csökkentését:

A települési szennyvíz kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelv³ (UWWTD), amely előírja, hogy a 10 000 lakosegyenértékűnél nagyobb agglomerációkat kiszolgáló, és a tisztított szennyvizet eutrofizációra érzékeny területekre kibocsátó szennyvíztisztító telepeknek III. fokozatú tisztítást (amely eltávolítja a foszfátokat) kell alkalmazniuk.

A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 91/676/EGK irányelv⁴ (nitrát irányelv), amely előírja a tagállamoknak, hogy határozzák meg a veszélyeztetett területeket, és hogy dolgozzanak ki és hajtsanak végre cselekvési programokat a nitrogénvegyületekből származó vízszennyezés csökkentésére.

A környezetszennyezés integrált megelőzéséről és csökkentéséről szóló 96/61/EK irányelv⁵, amely előírja, hogy a tagállamok egyes ipari létesítményekre az elérhető legjobb technikák (BAT) alapján adjanak ki engedélyt. Az irányelv III. melléklete, amely egy tájékoztató jellegű jegyzék a kibocsátási határértékek meghatározásakor figyelembe veendő főbb szennyezőanyagokról, olyan anyagokat sorol fel, amelyek hozzájárulnak az eutrofizációhoz; különösen ilyenek a nitrátok és a foszfátok.

³ A 91/271/EGK irányelv, HL L 135., 1991.5.30., 40. o.

⁴ A 91/676/EGK irányelv, HL L 375., 1991.12.31., 1. o.

⁵ A 96/61/EK irányelv, HL L 257., 1996.10.10., 26. o.

A 2000/60/EK irányelvnek⁶, azaz a vízügyi keretirányelvnek (WFD) köszönhetően nagyobb figyelmet kapott az eutrofizáció, és előtérbe került a vízgazdálkodás holisztikusabb szemlélete⁷. A tagállamoknak intézkedési programokat kell elfogadniuk azzal a céllal, hogy a vizek 2015-re az EU-ban mindenütt elérjék a „jó állapotú” besorolást. Ha a vízügyi keretirányelv alapján végzett megfigyelések és értékelések azt mutatják, hogy a foszforbevitel jelentősen növeli az eutrofizációt, akkor a tagállamoknak intézkedniük kell a probléma megoldása érdekében.

1.3. A mosó- és tisztítószerekben lévő foszfátokra vonatkozó közösségi szabályozás

Az európai szintű harmonizáció kialakulásáig a mosó- és tisztítószerre vonatkozó szabályozás megengedi a tagállamoknak, hogy a mosó- és tisztítószer foszfáttartalmának korlátozása céljából fenntartsák a meglévő nemzeti intézkedéseket, vagy pedig újakat vezessenek be. A tagállamoknak azonban, mint a harmonizált területen kívül eső más nemzeti intézkedések esetében is, a 98/34/EK irányelv⁸ rendelkezései szerint be kell jelenteniük a tervezett intézkedéseket, és igazolniuk kell, hogy ezek egyrészt indokoltak, másrészt arányosak. A vízügyi keretirányelv biztosít egy mechanizmust, amivel a tagállamok kockázatelemzés (5. cikk) és költséghatékony intézkedési program kidolgozása (11. cikk) segítségével igazolhatják, hogy a korlátozások indokoltak és arányosak.

Olaszország, Belgium, a Cseh Köztársaság, Németország és Hollandia már fogadtak el jogszabályokat a mosó- és tisztítószerekben lévő foszfátok csökkentésére vagy betiltására, az eutrofizáció csökkentése céljából. Svédország és Franciaország a közelmúltban jelentette be ilyen szándékát. Ausztria, Írország, Dánia és Finnország a mosó- és tisztítószer tervezőinek önkéntes kötelezettségvállalására hagyatkozik a foszfátalapú mosó- és tisztítószer fokozatos kiszorításában. Hét tagállamban csak foszfátmentes mosószer van – lásd a mellékletben az 1. táblázatot. Ezzel a jelentéssel a Bizottságnak nem szándéka ezen meglévő intézkedések megkérdőjelezése.

2. A BIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGE A FOSZFÁTOK MOSÓ- ÉS TISZTÍTÓSZEREKBE VALÓ HASZNÁLATÁNAK ÉRTÉKELÉSE TERÉN

2.1. A 648/2004/EK rendelet elfogadása előtti tevékenység

A mosó- és tisztítószerekben lévő foszfátok tekintetében egyik első lépésként a Bizottság felkért egy tanácsadó céget, a WRc-t, hogy vizsgálja meg a háztartási mosó- és tisztítószerekben lévő foszfor⁹ más hatóanyagokkal történő helyettesítésének költség/haszon viszonyát, és hogy tegyen ajánlásokat a felszíni vizek foszforkoncentrációjának csökkentésére legalkalmasabb módszerekre. A 2002 júniusában közzétett tanulmány¹⁰ a következőket állapította meg:

⁶ A 2000/60/EK irányelv, HL L 327., 2000.12.22., 1. o.

⁷ A 91/271/EGK, a 91/767/EGK és a 96/61/EK irányelv a vízügyi keretirányelv alapján „alapintézkedések”-nek minősülnek; ezeket koordinálni kell és szükség esetén ki kell egészíteni a köztelezően kitűzött célok elérése érdekében.

⁸ A 98/34/EK irányelv, HL L 204., 1998.7.21., 37. o.

⁹ A környezetről szóló jelentésekben a „foszfor” kifejezés alatt általánosan foszforvegyületek értendők.

¹⁰ Phosphates and alternative detergent builders” (Foszfátok és a mosó- és tisztítószer alternatív hatóanyagai), lásd: http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/info/docs_en.htm

- számos ország sikeresen csökkentette az eutrofizációt a foszforterhelés 70–90%-os csökkentését eredményező intézkedések alkalmazásával,
- a foszfátalapú mosó- és tisztítószeres használatának tilalma a foszforterhelés akár 40%-os csökkenését is eredményezheti, ami azonban önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az eutrofizációs helyzet lényegesen javuljon,
- Az A-típusú zeolitról megállapítható, hogy alkalmas az STPP helyettesítésére. Az STPP-hez képest csak kisebb különbségek vannak az általános előállítási költségek (energiafelhasználás) és a szennyvíztisztító telepeken keletkező iszap tekintetében, ugyanakkor az A-típusú zeolitról megállapítható, hogy a vízi állatokra és az emberekre nézve nem mérgező, az előállítása pedig kevésbé mérgező melléktermékekkel jár.

A Bizottság toxicitási, ökotoxicitási és környezetvédelmi tudományos bizottsága (SCTEE) a WRc jelentéséről 2003 márciusában adott véleményében¹¹ számos hiányosságot talált és megállapította, hogy a jelentés következtetései nem eléggé megalapozottak, továbbá kifejezte azt a véleményét, hogy a szakirodalomban végzett szélesebb körű kutatással a fent említett hiányosságok megfelelően kezelhetőek lennének. A hiányosságok közé tartozott egyrészt az STPP által az eutrofizációra gyakorolt hatás nem kielégítő értékelése, másrészt az STPP helyettesítőjeként szóba jöhető alternatív anyagokkal – nem csak az A-típusú zeolittal, hanem más anyagokkal is, mint például az azzal együtt használatos polikarbonsavakkal – kapcsolatos környezeti kockázatok ismeretének hiányosságai.

A Bizottság szolgálatai követték az SCTEE javaslatát és további adatokat gyűjtöttek a szakirodalomból, köztük a HERA (Human and Environmental Risk Assessment – Az embert és a környezetet érintő kockázatok értékelése) kezdeményezés keretében az STPP-ről és az A-típusú zeolitról készített kockázateértékeléseket, és felkérték az SCTEE-t, hogy vizsgálja meg azokat a témákat, amelyekre a WRc jelentés nem tért ki megfelelő módon.

Az SCTEE a 2003. novemberi véleményében a következőket állapította meg:

- Ha nincsenek intézkedések a mosó- és tisztítószeres STPP-tartalmának csökkentésére, ennek a foszforforrásnak a felszíni vizek foszforterheléséhez való hozzájárulása nagyon változó lehet (úgy 10-től 40%-ig terjedhet) a különböző emberi tevékenységektől és a földhasználatától függően. A mosó- és tisztítószeresekben lévő STPP ezért jelentősen növelheti a felszíni vizek foszforterhelését és jelentős eutrofizációs kockázatot jelenthet a kibővített EU néhány területén.
- A helyzet Európában mára már lényegesen megváltozott az 1980-as évekhez képest, mivel számos európai ország intézkedéseket hozott az STPP visszaszorítására, így a mosó- és tisztítószeresekből származó foszfor már nem jelentős hozzájáruló tényező, és más források nagyobb százalékban járulnak hozzá a teljes foszforterheléshez.

¹¹ Lásd: http://ec.europa.eu/health/ph_risk/committees/sct/sct_opinions_en.htm

- A foszfátalapú mosó- és tisztítószeresek hozzájárulása az eutrofizációhoz országonként, valamint a különböző vízgyűjtő területeken rendkívül változó, az emberi tevékenység és a földhasználat függvényében.

Általánosságban az SCTEE felhívta a figyelmet, hogy a az STPP-ről szóló HERA-kockázatértékelés nem foglalkozott az eutrofizáció problémájával, egyúttal az SCTEE javaslatot is tett arra, hogy mi lenne ennek a legjobb módja: „... az európai vizekben jelentkező eutrofizáció mértékének számszerű felmérése a különböző forrásokból származó foszforterhelés, és különösen az STPP viszonylatában, ami történhet a meglévő kísérleti és modellezési információk alapján” és „... a tájalakulás értékelése az egyes tájalakulási modellek valószínűségi kimenetelei alapján”.

2.2. A 648/2004/EK rendelet elfogadása óta lezárult tevékenységek

Az SCTEE 2003. novemberi véleményével összhangban egy újabb tanulmány készült azzal a céllal, hogy számszerűen megbecsüljék annak hatásait az eutrofizációra, ha megtörténne az átállás a foszfátalapú mosó- és tisztítószerekről a foszfátmentesekre. A tanulmányt a mosó- és tisztítószerekben használatos foszfátokat gyártó iparági szövetség, a CEEP (Centre Européen d'Etudes des Polyphosphates – Polifoszfátkutató Európai Központ) finanszírozta, és egy tanácsadó cég, a Green Planet Research készítette egy kutatószervezettel, az INIA-val (Spanish National Institute for Agriculture and Food Research and Technology – Spanyol Országos Mezőgazdasági, Élelmiszerkutató és Technológiai Intézet) együttműködve.

Az INIA 2005 szeptemberére kidolgozta egy valószínűségi kockázatelemzés módszertanát, amelyet tovább finomítottak a 2005 novemberében Madridban tartott szakmai találkozón az eutrofizációról szóló, 17 szakember részvételével lezajlott megbeszélések alapján. Az „Európai kockázatelemzési módszer kidolgozása a mosó- és tisztítószerekben lévő foszfátok eutrofizációs hatásának számszerű felmérésére” című zárójelentést¹² 2006 októberében tették közzé, és az megállapítja, hogy:

- a mosó- és tisztítószerekben lévő foszfátokhoz kapcsolódó eutrofizációs többletkockázatok nagyon változóak az EU különböző régióiban, olyan tényezők eredményeként, mint például a vízrajzi jellemzők, népsűrűség és a mezőgazdasági tevékenység intenzitása,
- a gazdasági övezetek mindkét vizsgált típusában, azaz i. a nyugat-, észak- és közép-európai sekély tavakban, illetve ii. a mediterrán vizekben az eutrofizációs kockázat nagyobb foszforkoncentrációknál nem lineárisan növekedett,
- a teljes eutrofizációs kockázat és a foszfátalapú mosó- és tisztítószeresek nélküli kockázat közötti különbség a mediterrán területeken végzett hatásvizsgálat alapján jellemzően 2–8% körül, a nyugat-, észak- és közép-európai sekély tavaknál végzett hatásvizsgálat alapján pedig 0,4–2% körül van.

Az RPA (Risk & Policy Analysts Ltd) megbízást kapott egy újabb tanulmány elkészítésére, melynek célja a mosó- és tisztítószerekben használt egy sor reprezentatív nem felületaktív szerves összetevő használatára, tulajdonságaira és környezeti hatására vonatkozó adatok kiegészítése, és a foszfátalapú mosó- és tisztítószerekről a zeolitalapú mosó- és tisztítószerekre való átállás társadalmi és gazdasági hatásainak értékelése volt.

¹² Lásd: http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/detergents/index_en.htm.

A tanulmány azt állapította meg, hogy a zeolitalapú mosó- és tisztítószerreklhez szükséges kiegészítő társhatóanyag közül néhány használatos az STPP-alapú mosó- és tisztítószerreklben is, noha kisebb koncentrációkban. A zeolitalapú mosó- és tisztítószerreklre való átállás ezért nem járna szükségszerűen azzal, hogy több társhatóanyag kerül a környezetbe, koncentrációjuk viszont növekedhet.

A polikarboxilátok és a foszfónátok az a két társhatóanyag-csoport, amelyekről megállapítható, hogy biológiailag nehezen bomlanak le a környezetben. A polikarboxilátok toxicitása és ökotoxicitása kicsi, és ezek nem tekintendők ártalmasnak. Ezzel szemben néhány foszfónát, például az 1-hidroxietán-1,1-difoszfonsavnak (HEDP) és sóinak a vízi toxicitása aggodalomra adhat okot. Erre az anyagra azonban nem álltak rendelkezésre környezeti megfigyelési adatok és a környezeti kockázatot így nem lehetett értékelni.

A tanulmány második része azt célozta, hogy kiegészítse az INIA/CEEP eutrofizációs tanulmányát a mosó- és tisztítószerreklnél az STPP-ről a zeolitokra való átállás teljes költség/haszon értékelésével, figyelembe véve az egészségi és környezeti kockázatokat, a III. fokozatú szennyvíztisztítóknál a hatóságoknál keletkező költségmegtakarításokat, és a gyártóknál a mosó- és tisztítószerrekl áttervezése miatt felmerülő költség-növekedéseket.

A 2006 júniusában elkészült, „Nem felületaktív szerves összetevők és zeolitalapú mosó- és tisztítószerrekl” című jelentés¹³ a következő ajánlásokat tartalmazza:

- A mosó- és tisztítószeripart ösztönözni kell arra, hogy foszfátmentes mosogatószereket fejlesszen ki a mosogatógépekhez,
- egyeztetéseket kell folytatni a mosó- és tisztítószeriparral egy, a mosó- és tisztítószerreklben lévő különféle polimer összetevőkre vonatkozó adatbázisról (a tulajdonságokról, az egészségi és környezeti hatásokról szóló adatok), amelynek adatai egybevetethetők és nyilvánossá tehetők,
- a foszfátmentes mosó- és tisztítószerrekl használatát csak akkor szabad ösztönözni, ha az összes összetevőről kimutatható, hogy nem jelent kockázatot az emberi egészségre vagy a környezetre.

A foszfátmentes mosó- és tisztítószerreklre való átállás legnagyobb előnye az lesz, hogy csökken a foszforterhelés a környezetben, ami következőképpen csökkentheti a eutrofizációs problémákat. Minőségi szempontból ez azon országok számára jelenti a legnagyobb hasznot, ahol:

- sok foszfát-tartalmú mosó- és tisztítószerrekl használják,
- kevés a III. fokozatú szennyvíztisztítás, és
- jelentős probléma az eutrofizáció.

Ezekhez a kritériumokhoz súlyozó tényezőket alkalmazva készült egy mutatószám az egyes országokra a foszfátmentes mosó- és tisztítószerreklre való átállás lehetséges hasznáról – lásd 2. táblázat (melléklet). Ez a meglehetősen egyszerű elemzés azt mutatja, hogy a foszfátmentes

¹³ Lásd: http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/detergents/index_en.htm.

mosó- és tisztítószerre való átállás lehetséges előnyei országonként nagy mértékben változnak.

A zeolitalapú mosó- és tisztítószerre való átállással járó költségek közé tartoznak a következők:

- A foszfátellátó lánc felbomlása. Az EU-ban ez hat STPP-gyártót érint érzékenyen.
- A mosó- és tisztítószer tervezőinek át kell tervezniük a mosó- és tisztítószereket, illetve új védjegyet kell alkalmazniuk (a kisebb készítménytervezőknél ezek komplex és nehéz feladatok), aminek átlagos költsége készítményenként 20 000 euró.
- Lehetséges, hogy az emberekre és/vagy a környezetre nézve növekednek a kockázatok. A további kockázatelemzések szükségessége miatti további vizsgálatok költségei.

A mosó- és tisztítószerekkel foglalkozó munkacsoport a két jelentést 2006 novemberében megtárgyalta, és megállapította, hogy az RPA jelentésében hasznos információk szerepelnek a foszfátmentes mosó- és tisztítószerekre való átállás költségéről és hasznáról.

Az INIA jelentését illetően a munkacsoport különösen a következőkre hívta fel a figyelmet:

- a modellezéshez használt adatok meglehetősen korlátozottak voltak, és az eredmények csak két általános földrajzi övezetre vonatkoztathatóak,
- a modellezés vízgyűjtő területekre (folyókra és tavakra) korlátozódott, holott az EU-ban az eutrofizáció a tengerparti és tengeri környezetben is problémát jelent, például a Balti-tengeren, az Északi-tengeren, a Fekete-tengeren és az Adriai-tengeren.
- A Balti-tengeren folyamatban lévő MARE/HELCOM projektet és a Duna vízgyűjtő területén folytatott UNDP-GEF projektet is figyelembe kell venni, mielőtt végleges meg lehetne határozni a foszfátalapú mosó- és tisztítószereknek az EU-ban az eutrofizációra gyakorolt hatásait.

Az Egyesült Nemzetek Projektszolgáltatási Hivatala (UNOPS) által *finanszírozott UNDP-GEF dunai regionális projekt*, melynek célja ajánlások kidolgozása a mosó- és tisztítószerekben lévő foszfor csökkentésére a Duna vízgyűjtő területén, részletes adatokat eredményezett a Dunában tapasztalható eutrofizációról és a foszfátkoncentrációról. A zárójelentés¹⁴ a következőket állapítja meg:

„Míg el kell ismerni, hogy más intézkedések, mint például a települési szennyvizek gyűjtésének és tisztításának javítása, valamint a „jó mezőgazdasági módszerek” alkalmazása szükséges kiegészítő intézkedések, a tanulmány ugyanakkor egyértelműen kimutatta, hogy az eutrofizáció problémájának sikeres megoldásában döntő szerepet játszhat a foszfátos mosó- és tisztítószerek foszfátmentessel történő helyettesítése, így csökkentve a teljes foszfátterhelést”.

¹⁴ UNDP/GEF jelentés a Dunáról, lásd: http://www.undp-drp.org/drp/activities_1-8_detergents.html

A Duna menti országok számára ezért az ajánlott szakpolitika az, hogy addig is, amíg a Bizottság be nem fejezi a közösségi szintű intézkedések szükségességének értékelését, folytassák a nemzeti jogalkotást, illetve további önkéntes megállapodásokat érjenek el a foszfátalapú mosó- és tisztítószeres helyettesítése céljából, hogy megóvják a Dunát és a Fekete-tengert az eutrofizációtól. Ezt megerősítette a mind a 16 Duna menti és fekete-tengeri ország és az Európai Bizottság legutóbbi magas szintű találkozásán elfogadott vízvédelmi nyilatkozat¹⁵. Mivel nincs harmonizált közösségi fellépés, ez a megközelítés tekinthető indokoltnak és arányosnak.

2.3. 2007 áprilisában még folyamatban lévő tevékenységek

2.3.1. Az egészségi és környezeti kockázatok tudományos bizottsága (SCHER) által végzett további értékelések

Az RPA és INIA legújabb jelentéseit az egészségi és környezeti kockázatok tudományos bizottsága (SCHER) 2006 novemberében kapta meg véleményezésre.

A megbízás arra szól, hogy a SCHER értékelje a jelentések tudományos minőségét általában, és hogy véleményezze a módszertan, különösen az alkalmazott kiindulási feltevéseket:

- a koncepciómodell minősége,
- a becslések, eredmények és következtetések pontossága és hitelessége,
- a mosó- és tisztítószeresekben lévő foszfátok közösségi szinten valóban jelentősen hozzájárulnak-e az eutrofizációhoz.

Az RPA jelentését illetően a SCHER-től a következőkről kértek véleményt:

- a foszfátmentes mosó- és tisztítószeresekre való átállás növelné-e az egészségi és környezeti kockázatokat,
- a társhatóanyagokkal, mint például a polikarboxilátokkal és foszfonátokkal kapcsolatos kockázatok.

Két munkacsoport alakult és a szakvélemény 2007. május vége utánra várható.

2.3.2. A Bizottság tevékenysége a vízügyi keretirányelv alapján

A vízügyi keretirányelv előírja a tagállamoknak, hogy 2015-re el kell érni a felszíni vizek jó ökológiai és kémiai állapotát. Készült egy útmutató¹⁶, amely leír egy harmonizált módszertant az eutrofizációs kockázatnak a közösségi szakpolitika keretében történő értékelésére. Az összes tagállam elvégezte az emberi tevékenység által a felszíni és felszín alatti vizekre gyakorolt környezeti hatás vizsgálatát és erről jelentést¹⁷ küldött a Bizottságnak 2005-ben. A jelentések szerint az eutrofizáció továbbra is jelentős probléma, és a foszforszennyezés

¹⁵ http://www.icpdr.org/icpdr-pages/water_protection_declaration.htm

¹⁶ Lásd: http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/vizugyi_keretiranyelv/library?l=/framework_directive/thematic_documents/13_eutrophication

¹⁷ A vízügyi keretirányelv keretében készített jelentéseket lásd: http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/vizugyi_keretiranyelv/library?l=/framework_directive/implementation_documents_1&vm=detailed&sb=Title

számos folyó vízgyűjtő területén több különböző forrásból növekszik. A tagállamoknak intézkedési programot kell kidolgozniuk 2009 decemberéig a vízügyi keretirányelvben megfogalmazott célok elérésére, és indokolt esetben e célok közé tartozhatnak a mosó- és tisztítószerekben lévő foszfát korlátozására irányuló kötelező vagy önkéntes megállapodások. A vízügyi keretirányelvnek megfelelően ezeknek az intézkedéseknek költséghatékonyaknak és arányosaknak kell lenniük.

Folyamatban van egy interkalibrációs folyamat, hogy a „jó ökológiai állapot” értelmezése az összes tagállamban jobban összehasonlítható és jobban összhangban legyen a vízügyi keretirányelv fogalommeghatározásaival, és így megtörténjen az eutrofizációs kockázat meghatározását célzó értékelési eljárások összehangolása. Folyamatban van az összes tagállami osztályozási rendszerre vonatkozó „jó ökológiai állapot” kritériumainak megállapítása.

Az interkalibrációhoz Európa minden részéből, legalább 1500 reprezentatív mérőhelyről (2005/64/EK bizottsági határozat¹⁸) származó több ezer adatsort használnak fel.

A Bizottság jelenleg a 2000/60/EK irányelv 21. cikke szerint előkészít egy határozatot az interkalibrációs folyamat eredményeinek közzétételéről, amelyet 2007 vége felé kell elfogadni.

2.3.3. A MARE/HELCOM projekt a Balti-tenger térségében

Ez a projekt különféle szakpolitikai alternatívákat értékel (ideértve „foszfátmentes mosó- és tisztítószeres” használatát is) azzal a céllal, hogy javítsák a Balti-tenger térségében a vízminőséget. Egy olyan modell szerint, amelyben az összes balti országban foszfátmentes mosó- és tisztítószereseket használnának miközben a szennyvíztisztítás a 2000. évi szinten maradna, kisebb lenne a javulás, mint egy olyan modellben, ahol a foszfátalapú mosó- és tisztítószeresek használata megmaradna, de a szennyvíztisztítás a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelvben előírányzottaknak megfelelően javulna. A jobb szennyvíztisztítás és a foszfátmentes mosó- és tisztítószeresek használatának kombinációja csökkentené a tápanyagterhelést és ezáltal jobban javítaná a tengeri környezetet mint a két intézkedés bármelyike külön-külön.

3. ÖSSZEGZÉS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

A Bizottság sokat tett azért, hogy létrejöjjön az az ismeretanyag, ami szükséges a mosó- és tisztítószeresekben lévő foszfátok használata által az eutrofizációra gyakorolt hatások értékelésére, ahogy ezt a 648/2004/EK rendelet 16. cikkének (1) bekezdése előírja.

A mosó- és tisztítószeresekben lévő foszfátoknak az eutrofizációra gyakorolt hatásairól a WRc által 2002-ben készített korábbi tanulmány eredményeire és a Bizottság tudományos bizottságának véleményeire építve két további tanulmány készült a bizottság által adott véleményekben ismertett adathiányosságok megszüntetésére. E két további tanulmány eredményeit megtárgyalták a tagállamok és az iparág küldöttségei a mosó- és tisztítószeresekkel foglalkozó munkacsoport 2006. novemberi ülésén, majd ezeket a Bizottság tudományos bizottságához továbbították véleményezésre, ami jelenleg is folyamatban van.

¹⁸ A Bizottság 2005/646/EK határozata, HL L 243., 2005.9.17., 1. o.

A vízügyi keretirányelv keretében beadott jelentések szerint az eutrofizáció továbbra is az egyik legjelentősebb fenyegetés az édesvizekre és a tengervizekre nézve. Az elmúlt években jelentős előrelépés történt a jelenség megértése terén. 2007 áprilisában azonban az eutrofizációra vonatkozó ismeretek még gyorsan gyarapodnak, és hamarosan az EU minden részéből nagy számú adat beérkezése várható a vízminőség értékeléséről, a vízügyi keretirányelv alapján folytatott interkalibrációs folyamatnak köszönhetően.

Amint elegendő információ gyűlik össze és megtörténik a különböző szakpolitikai alternatívák értékelése a mosó- és tisztítószerrel foglalkozó munkacsoporttal folytatott konzultáció keretében, döntés fog születni arról, hogy indokolt-e közösségi szinten korlátozást bevezetni a mosó- és tisztítószerekben lévő foszfátokra. Annak megállapításával, hogy indokoltak-e harmonizált intézkedések, feltétlenül meg kell várni a Bizottság tudományos bizottságának véleményét a már elkészült tanulmányokról. A tudományos bizottság készülő véleményétől és az abban majd azonosított nyitott kérdések mértékétől függően a Bizottság hatásvizsgálatot kezdeményez 2007-ben, amelyet lehetőleg 2008-ra be kell fejezni. Ha az a döntés születik, hogy a korlátozás indokolt, akkor a Bizottság késedelem nélkül be fog nyújtani egy jogalkotási javaslatot.

A Bizottság emlékezteti a tagállamokat, hogy a döntés megszületéséig továbbra is hozhatnak intézkedéseket a foszfátalapú mosó- és tisztítószer helyettesítésére, ha az környezetvédelmileg indokolt (például a vízügyi keretirányelv alapján). A 98/34/EK irányelv hatálya alá eső „műszaki szabályok”-at bevezetni kívánó tagállamoknak erről értesíteniük kell a Bizottságot és igazolniuk kell, hogy ezek az intézkedések összhangban vannak az irányelv előírásaival.

MELLÉKLET

1. táblázat: Az EU 25 tagállamában a foszfátmentesség* mértéke a mosószeresek tekintetében		
<i>Tagállam</i>	<i>Népesség (millió)</i>	<i>% foszfátmentes</i>
Belgium	10,4	100
Cseh Köztársaság	10,2	35
Dánia	5,4	80
Németország	82,5	100
Észtország	1,3	20
Görögország	11,0	50
Franciaország	59,9	50
Írország	4,0	100
Olaszország	57,8	100
Ciprus	0,7	20
Lettország	2,3	20
Litvánia	3,4	20
Luxemburg	0,4	100
Magyarország	10,1	30
Málta	0,4	20
Hollandia	16,2	100
Ausztria	8,1	100
Lengyelország	38,2	15
Portugália	10,4	30
Szlovénia	2,0	95
Szlovákia	5,4	20
Spanyolország	42,2	40
Finnország	5,2	90
Svédország	9,0	85
Egyesült Királyság	59,5	55
EU-25	456,0	66

* A „foszfátmentes” kifejezés a foszfáttartalmat korlátozó tagállami jogszabályok betartását jelenti (nem szükségszerűen nulla).

(Az RPA jelentése, 2006: <http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/detergents>)

2. táblázat: A foszfátmentes mosó- és tisztítószerekre való átállás haszna		
Osztályzat	Leírás	Tagállamok
>10	<i>Legnagyobb haszon</i>	Cseh Köztársaság, Lengyelország, Spanyolország, Lettország, Litvánia, Portugália, Szlovákia
5–10	<i>Némi haszon</i>	Görögország, Ciprus, Észtország, Egyesült Királyság, Luxemburg, Magyarország, Belgium
1–5	<i>Kevés haszon</i>	Dánia, Finnország, Ausztria, Svédország, Írország, Szlovénia, Olaszország, Hollandia, Németország
0	<i>Nincs haszon</i>	Málta

Az „osztályzat” egy mutatószám, hogy mely EU-országoknak lenne a leghasznosabb az átállás a foszfátmentes mosó- és tisztítószerekre, három tényező alapján: 1. a mosó- és tisztítószerekben lévő foszfátok egy főre vetített éves fogyása, 2. a népesség hány százalék él olyan területen, ahol van III. fokozatú szennyvíztisztítás, 3. az eutrofizációs probléma nagysága.

(Az RPA jelentése, 2006: <http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/detergents>)